

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dispvtaones Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 2. Quomodo possit esse de fide Deum esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

Trident.
Arausic.

dei supernaturali; cum tamen illa argumen-
ta eo sine a Deo exhibeantur, vt eorum luce
illustrata sentiri possit rei reuelata per af-
sensum fidei supernaturalis. Et quod ampli-
us est, haec euasio repugnare videtur Trid.
sess. 6. c. 2. & can. 3. & Arausic. can. 7. quae
Concilia definiunt generaliter ad creden-
dam fidei diuina, necessariam esse prauiam
inspirationem & illuminationem Spiritus
sancti, vt licet iuueniatur ad melius perci-
pienda motiua credibilitatis, & obiectum
formale fidei, quam possimus solis viribus
naturalibus. Atqui si argumenta credibilita-
tis essent simpliciter euidentia, & quidem
ita vt ad credendum sit opus claudere oculos
tantae euidentiae, non egeremus inspiratione
& illustratione Spiritus sancti; illustratio-
ne, inquam, id est, auxilio quo illustrentur
& clariora ac puriora fiant, quam possint esse
viribus solis naturalibus, per quas tamen at-
tingi possent euidenter, si essent simpliciter
euidentia. Neque, vult quod responderetur,
requiri inspirationem & illustrationem Spi-
ritus sancti, non ad clarius cognoscendum,
sed vt credens se submittat authoritati diui-
nae. Nam manifeste, & ex vivocis, Illu-
stratio, seu Illuminatio, est ad illustrandum
& illuminandum, id est: clarius reddend-
um id quod illustrat. Et alioqui Concil.
Arausic. can. 21. debebat dicere ad creden-
dum egere nos humiliatione; potius, quam
egere illustratione.

SECTIO III.

Quomodo possit esse de Deo esse

Superiori doctrinae, qua parte diximus
naturaliter demonstrari posse, & euident-
er cognosci Deum esse, non obest quod ali-
qui Deum esse negauerint, & nunc etiam
negent. Nam quidquid est euidens non est
tale respectu omnium, siue quia non omnes
attendant ad vim demonstrationis, siue quia
non eam percipiunt, vel ex defectu natura-
lis ingenij, vel ex mala passione aliqua, qua
praesertim excitantur Athei & Politici hu-
ius temporis. Enimvero demonstratio qua
probat euidenter Deum esse, eger do-
cilitate, & aequitate iudicij, atque ingenij
perspicacia. Est enim de earum numero que
longiori egent discursu, & examine accur-
tiori, vt euidentia veritatis conclusionis ta-
dem eluceat, eruaturque ex multis princi-
pijs, aequo, maturo, & subeili iudicio ex-
peditis. Non autem quales sunt multae Ma-
thematicae demonstrationes, quarum prae-
missae sunt statim per se notae, & cum summa
facilitate gignunt euidentiam conclusionis.
Non item obest, quod de fide sit Deum
esse. Quia id quod est euidens sub vna ra-
tione, propter medium demonstratiuum;
potest sub alia esse non euidens, & cadere
in fidem propter medium tamen credibi-

Demon-
stratio
quod Deus
sit, non est
omnibus
euidens.

le. Quare licet de fide sit Deum esse, non
propterea repugnat id esse demonstrabile.

Dices fieri non posse, vt quis fide diuina
credat esse Deum. Si enim credo per fidem
Deum esse; ergo ideo credo esse, quia ipse
dixit se esse, fides enim diuina supponit Deum
dicere; & ideo credit, quia Deus dicit. Er-
go iam credo, & suppono Deum dicere se
esse. Et quia non potest dicere nisi se, sup-
pono vt notum ante quemcunque actum fi-
dei, Deum esse. Quare impossibile est, vt ex
dicto ipsius Dei, credam ipsum esse.

Respondeo primo, quamuis omnia ante-
cedentia vera essent, vltimum tamen conse-
quens male deduci. Tantum enim inferri
posset, non posse primo cognosci per diui-
nam reuelationem, quod Deus sit; non au-
tem quod non possit id denuo cognosci per
reuelationem Dei ipsius, prius aliunde co-
gniti.

Respondeo secundo cum Suare lib. 1. de
essentia, & attributis Dei cap. 1. num. 5. quod
Deus dicat, supponere quidem ex parte rei
ipsum esse, quia non loquitur nisi qui est, vt
bene probat obiectio; non tamen supponitur
cognitum ex parte credentis, quasi prius de-
beat cognoscere Deum esse, quam Deum lo-
qui: Potest enim per eandem assensum cre-
dere & Deum esse, & ipsum dicere se esse.
Imo prius ratione cognoscere potest Deum
dicere, quam solum precise cognoscere Deum
esse; vt facit is qui ideo credit Deum esse,
quia ipse dicit se esse. Licet enim Deum esse,
prius sit quam Deum reuelare; tamen non
est necesse prius cognosci esse, quam reuelare:
sed potest simul vtrumque cognosci, &
prius per posterius, quemadmodum causa
per suos effectus & operationes proprias in-
notescunt. Sic inter homines potest qui la-
ter, se voce prodere, & significare se esse:
& qui mortuus creditur, pulsus arteriae vel
alio motu vitali, significat se viuere; & Ra-
phael Tob. 12. significauit ac persuasit an-
gelum esse: & Christus Ioan. 4. Samaritanam
induxit ad credendum se Messiam esse: &
Marc. 6 & Ioan. 20. Apostolis turbatis &
existimantibus phantasma esse, se ipso testi-
monium efficaciter praebuit, dicens, *Ego sum*.
Quare similiter Deus testimonio suo iusti-
cienter propositis, persuadere potest tum se
esse, tum licet, tum se tacere, tum se esse
esse, Omnipotentem, aeternum, immutabilem,
immutabilem, & reuera omnium creatu-
rem & Dominum.

In actu tamen fidei quo credimus Deum
esse, quia ipse dixit, & credibile fecit se esse,
duae rationes distinguenda sunt. Prima, qua
tendit in obiectum materiale, Deus est. Se-
cunda, qua tendit in rationem formalem,
propter quam illi assentitur, nimirum quia
Deus hoc dixit, & credibile fecit: & quia
enim ille assensus istis duobus, qui distincte
elicerentur; Deus est: & Deus dixit, & cre-
ditur reuelant se esse. Ac sicut in alijs
qua mediata, id est, per aliud, veniunt sub
assensum, prius scilicet ratione, prioritate

Suarez.
Quomodo
possit co-
gnosci Deum
esse quia
ipse dicit

à quò ex parte obiectorum, sub assensum venit, id quod est alteri ratio assentiendi: ita prius saltem ratione assentimur Deum dicere, & eatenus esse; quàm credamus ipsum esse, propterea quòd dixit se esse. Ita ut bis in tali actu cognoscatur Deum esse. Primò immediatè, in dicto seu testimonio credibiliter factò, & per se noto credibiliter; quatenus esse inuoluitur in eo quod est dicere, & qui cognoscit aliquem dicere, hoc ipso cognoscit ipsum esse. Secundò mediatè & per aliud, scilicet quia dixit: vtendo ipsius testificatione, vt ratione formali assentiendi.

II.

Actus quo credimus Deum esse quia ipse dicit, non est inutilis neque circulatoris.

Dices talem probandi modum formalem esse circulare & inutilem. Respondeo negatiuè, sed ad assensum non negatorium & non circulatorium, præter noticiam diuersitatè, sufficere distinctionem formalem & inadæquatam, qualis est inter vnum conceptum, & alterum explicatè. Item inter conceptum adæquatam, & inadæquatam. Sic ex eo quod Petrus sit homo, infero esse animal rationale: & ex eo quòd sit animal rationale, infero esse animal. Ad assensum verò non inutilem sufficit, si aliquid per se ignotum, aut minus notum, inferatur ex aliquo noto: quamuis vnum in alio includatur. Sic enim vtilis est discursus quo infero, seu cognosco Petrus adhuc viuere, quia seipsum mouet: quamuis viuere includatur in tali motu vitali. Sic ex eo quòd Deus testificatur & loquitur sanabiliter, id est, significando per indicia sufficientia se loqui; inferimus & cognoscimus ipsum esse, quia non posset testificari & loqui, si non esset. Tuncque semper plus est in antecedenti, quàm in consequenti. Cōsequens enim est, Deum esse duntaxat: Antedens autem, vltra Deum, continet eius reuelationem, & argumenta credibilitatis sufficientiã. Similiter qui videret intuitiuè Deum existere, esseque veracem; & simul videret reuelationem alteri factam, quòd Deus existat; posset assentiri Deum existere, quia Deus existens & verax reuelauit. Vbi medium assensus foret, non præcisa existentia Dei, sed adiuncta veracitate & actuali reuelatione.

Hæc doctrina nõ placet quibusdam eruditis recentioribus, qui dicunt licet in alijs omnibus reuelatis agnoscendis vtamur auctoritate Dei reuelantis, cognitio vtalis non tantum in hoc assensu Deus est: sufficit enim auctoritatem nobis proponentem; quamquam reuerentia Dei, apparet nobis tantum vt superioris in omni humana, & dignam omni fide ac veneratione. Quemadmodum in assensu Tobia, quòd ipsum alloquens esset Raphael Angelus. Vbi non cognitum tantum Raphael, sed solum tanquam persona fide digna, fuit medium assentiendi. Quando enim homines credunt fide diuina Deum esse, Deus hoc illis, proponendum curat per auctoritatem aliquam redolentem aliquid cælestè: & necessariò præcedit diuina illuminatio Spiritus sancti, proponentis propositionem credendam, quæ illuminatio est

quædam Dei locutio; & sequi illius ductum, est assentiri Deo.

Fundamentum eorum est, quia putant esse impossibile credere, Deum esse, qui ipse dixit se esse, sive propter ipsiusmet testimoniu & auctoritatem, notam vt talem, propter argumenta quæ mox referemus. Facenur tamen fide diuinã, & supernaturali, credi Deum esse propter testimonium diuinum contra cognitum vt superioris omni creato. In quo, meo quidem iudicio, non satis cohærenter philosophantur. Quia testimonium illud non mouet nisi vt cognitum. Ergo non plus mouet, quàm cognoscatur. Ergo si mouet vt increatum; cognoscitur vt increatum, adeoque diuinum. Ergo Deus testimonio suo diuino, noto vt tali, mouet ad sui cognitionem. Porro testimonium mouens ad fidem supernaturalem, debere esse quid maius omni creato, vt ipsi faterentur, manifestum est. Quia fidei diuinæ & supernaturalis assensus ex natura sua est altior, & certior, quouis assensu dato propter humanum aut creatum testimonium. Est enim assensus planè supernaturalis & diuinus, non differens solum entitate materiali à fide humana, & aliã quacunque, fide naturali: Sed & conditionibus laudabilibus, eminentiã scilicet modi assentiendi, certitudine seu firmitate, & alijs perfectionibus proportionatis suo motiui & obiecto formali, quod est prima & suprema veritas, ratione cuius sortitur tãtam perfectionem & eminentiam præ quãuis alia fide. Item quia Deus per miracula sua ostendatur esse potentissimus & perfectissimus, ac dignus fide quidquid testificetur: & testificetur se esse, est etiam dignus, si credatur quòd sit. Idemque dico de Raphael, qui per signa antea edita, & beneficia eximia, credibile fecerat quidquid diceret: Ergo & se Angelum esse, quando dixit se Angelum esse. Tertiò Paulus Romanorum decimo generaliter ait fidem esse ex auditu, & auditum esse per verbum Dei: & ex sententia D. Thomæ 1. 2. q. 1. r. 1. omniumque Theologorum, veritas prima reuelans est obiectum formale fidei, nempe cognita vt talis: nam obiectum formale cognitionis nõ mouet nisi cognitum, & quatenus cognitum. Idque Hæretici ipsi non abnuunt, sed dicunt fidem non minus pendere à verbo Dei, quam radium à sole. Ergo si fide diuinã & supernaturali credimus Deum esse: credimus propter verbum Dei, & propter primam veritatem reuelantem, cognitam vt talem. Et quidem nullus Aucthorum est qui tale supernaturalis fidei motiuum assignauerit, quale isti Modestini imaginantur. Neque cum dicunt communi consensu veritatem primam reuelantem esse obiectum formale fidei, loquuntur solum de auctoritate veritatis, exceptã istã, quòd Deus sit: sed generaliter de omnibus. Quare hæc doctrina est noua & singularis: ideoque minus probanda.

Sed obijciunt primò, exempla priora dicit à nobis, & à Suarez allata, non congruere ali-

13.
Exitum ang.
aliqui illu
actum esse
impossibilis
lem.

14.

Primum il-
lorum ar-
gumentū.

quid simile. Cum enim cognoscimus causam ex effectis, non ita argumentamur: Causa ex se talem effectum operatur; Exempli gratiā, Deus creator vniuersum: ergo Deus est. Nam antecedens est æquè ignotum ac consequens. Sed mediū ratiocinationis est effectus tantum, puta mundi existentia, cum aliquo ordine quæ ad aliquem finem est utilis: vnde conclusum est tale opus non posse esse nisi ab artifice, & illum esse Deum. Vnde cum Athei sunt conuincendi, nugatorium esset argumenti vim propriam, & quasi completam collocare in hoc medio termino, Deus est creator vniuersi; nam hoc est æquè ignotum, ac Deum esse: & cū infidelibus persuasimus Deum creasse mundū; tota persuasio est completa, neque eget vt inferamus Deum esse. Et quando is qui latet, se voce manifestat: medium in sum cognoscendi, non est ipsemet vt loquens, sed ipsius vox: quia cognoscitur vocem huiusmodi non posse ab alio prodire. Idemq; est in eo qui pulsu arteriæ cognoscitur viuere: solus enim pulsus est mediū cognoscendi. Si igitur fides diuina eodem modo procederet, & vteretur Dei reuelatione extrinseca, vt eius effectū: bona esset methodus perueniendi ad Dei notitiam per eius reuelationem. Verum hæc non est methodus fidei iuxta nostram doctrinam: sed vti ter Dei testimonio, quatenus est fide dignus. At qui vti ter dictione vt effectū ad cognoscendam causam, non vti ter auctoritate dicentis: vt in exemplis albis, seu mendax seu verax habetur, qui cum lateat, sua voce se prodit, vel qui pulsu arteriæ cognoscitur adhuc viuere: æquè certum præbemus assensum, quod ille sic.

refutatur.

Respondeo, quotiescumque per discursum cognoscimus causam ex effectis, debere in antecedente cognosci necessariū connexionē effectus cū causa, quodq; talis effectus non fiat nisi à tali causa. Sic enim nobis argumentandum est, exempli gratiā: Opus cum tanta rerum varietate existens, & cum tam conuenienti ordine ad finem suum &c. non potest esse sine aliqua causa suprema, sapientissima, & potentissima, quam Dei nomine intelligimus. Atqui hoc vniuersum est opus existens cum maxima rerum varietate, & cū ordine valde conuenienti ad finem suum: ergo non potest esse sine aliqua causa suprema, sapientissima, & potentissima, quam Dei nomine intelligimus. Et qui sic discurret, debet tempore, vel naturā, vel ratione prius, assentiri vtrique præmissæ: atque insuper cognoscere veritatem illationis, id est, cognoscere veritatem præmissarum simul sumptarū, ita esse connexā cum veritate conclusionis, vt impossibile sit vtramque præmissam esse veram, & conclusionem esse falsam. Ad hocque in ipso antecedente sumpto cognoscit formaliter conclusionem esse veram. Qui enim cognoscit vnum de omnibus obiectis esse verum: & simul cognoscit non posse hoc esse verum, quin alterum quoque verū sit, ille hoc ipso cognoscit alte-

rum esse verum formaliter & secundum se, & vt distinctum ab alio. At qui cognoscit antecedens, quantum est necesse vt recte determinetur ad assensum conclusionis, ita se habet: ergo: &c. Similique modo conuincendi sunt Athei, nec possunt aliter conuinci per discursum factum ex creaturis. Estque penitus impossibile effectum solum esse totum antecedens, & quidquid ante, bonam illationem, id est, ante assensum conclusionis vi antecedentis, præcognosci necessariū debet. Quare illi qui proponunt hoc argumentum, & in eo vim faciunt, non videntur satis attendere ad naturam discursus & artis syllogisticæ.

Neq; verū est quod dicunt, antecedens esse æquè ignotū, ac consequens. Nam consequens Deus est, est nobis per se ignotū. At antecedens, quod scilicet vniuersum ex tanta rerum tam magnarum & mirabilium varietate existens, & cum tam conuenienti ordine ad finem, ad quem est utilis, non possit esse sine aliquo supremo artifice potentissimo, & sapientissimo, quem Dei nomine intelligimus, est per se euidens, aut eum propter credibile rem bene consideranti; & adhibita maiori declaratione, vel adiunctis alijs principijs contra progressum infinitum, aliaque effugia Atheorum, potest fieri euidentiū, ac simpliciter euidens, vt patebit sect. 3. & sequentibus. Sic quando quis manū experrectus cognoscit ex lumine collustrante cubiculum, diem esse: ita formaliter, aut virtualiter & implicite ratiocinatur. Quando tanta lux apparet, dies est: quæ tanta lux non est nisi à sole. Sed nunc tanta lux apparet: ergo dies est. Idem dico de illo qui cū lateat, se voce prodit, aut pulsu arteriæ cognoscitur non esse mortuus. Sic enim discurrendum est: Talis vox non est nisi à tali loquente & præsentē (quæ propositio frequenter experientia nota esse solet) sed auditur talis vox: ergo talis loquitur & præsens est. Item, non esset pulsus arteriæ, si esset mortuus. Sed est adhuc pulsus arteriæ. Ergo non est mortuus.

Porro hæc prima exempla eo tantum fine à nobis sunt allata, vt ostendamus non esse necessarium cognoscere prius Deum esse, quam Deum dicere: quamuis à parte rei prius sit Deum esse, quam dicere. Sicut licet causa sit prior effecti: potest tamen cognoscere prius effectum, & causam vt re ex effectu. Sed non vniuersum in omni tali cognitione interuenit auctoritatem alicuius dicentis & testificantis. Manifestum enim est nullam talem interuenire in eo qui pulsu tantum arteriæ cognoscitur non esse mortuus: sufficit quoque audire vocem loquentis notam vt talis, vt cognoscamus ipsum adesse, nullā habitā ratione eius auctoritatis & veritatis. Sed nihilominus si est talis, vt iudicet illam esse semper veracem, & fide dignam quidquid asserat, possum non tantum notitiā experientia locis notā, sed etiam eius veracitate moueri, vt assentiar ipsam adesse. Tuncque magis assensum extensiuē, iudicet

hoc

hoc secundo motiuo assentiendi; quam propter primum tantum. Fides autem diuina & supernaturalis, non est notitia experimentalis per effectus dumtaxat; sed est assensus veritatis reuelatæ propter testimonium & auctoritatem primæ veritatis reuelantis, notæ vt talis, vt ostendimus num. 14.

18. *Secunda obiectio.* Secundo, contra alia exempla posteriori loco à nobis allata, de Christo persuadente Samaritanæ se Messiam esse, & testificante Apostolis se esse; & de Raphaële persuadente Tobia se esse Angelum, obiciunt, quando aliquis persuadet suo testimonio se esse in hac vel illa conditione, nunquam ipsius auctoritatem cogniti in prædicta conditione efficere, vt habeatur qualis perhibetur testimonio suo: exempli causâ, cum vir spectatæ grauitatis persuadet se nobilem esse, suo testimonio; medium assentiendi illius nobilitati, non est eiusdem nobilitas: sic enim idem per idem probaretur: sed grauitas morum hanc fidem ei conciliat. Sic in exemplis allatis Christus agnitus à Samaritana, præcisè vt diuino plenus spiritu, fuit illi medium assentiendi, prædicanti se Messiam esse. Sed non Christus agnitus vt Messias. Atque ita est, cum Raphaël persuasit se Angelum esse. Iam enim innumera indicia præcesserant, quæ auctoritatem illi celestem afferbant. Itaque confuse cognitus vt persona fide digna, persuasit Angelum esse. Christus autem vel tono vocis, vel etiam vultus lineamentis, & aliis indicibus melius inspectis, persuasit Apostolis se esse. Simili modo quo post resurrectionem fuit agnitus à Magdalena Ioan. 20. vers. 16. & Ioseph à fratribus Gen. 45. vers. 3.

19. *Dissolutio.* Respondeo hoc argumentum laborare eodem vitio, quo præcedens: nempe defectu satis perfectæ considerationis naturæ discursus legitimi. Nam quando vt spectatæ grauitatis persuadet se nobilem esse testimonio suo; is cui persuadet, debet sic ratiocinari: Hominis fide digno testificante se nobilem esse, credendum est ipsum esse nobilem. Sed iste homo est fide dignus, & testificatur se nobilem esse: ergo illi credendum est quoddam sit nobilem. Vel sic: Omnis homo fide dignus qui dicit se nobilem esse, est nobilis. Sed iste est homo fide dignus, & dicit se nobilem esse: ergo est nobilis. Vel denique in hunc modum: Quisquis dicit se nobilem esse, nobilis est. Sed iste dicit veraciter se nobilem esse, (est enim verax & fide dignus.) Ergo est nobilis. In quibus omnibus syllogismis, conditio nobilitatis cognoscitur necessario in antecedente, vt verè connexa cum testimonio dicentis se esse nobilem: & sine illa sic cognita per assensum datum præmissis, non determinatur sufficienter intellectus ad assensum conclusionis. In forma igitur, distinguo antecedens: Quando aliquis persuadet suo testimonio se esse in hac vel illa conditione, ipsius auctoritas cogniti in prædicta conditione non efficit vt habeatur qualis perhi-

betur testimonio suo: sola, Concedo: sic enim idem per idem omnino probaretur. Ipsi auctoritas coniecta iudicis sufficientibus, & vt pars antecedentis, & præmissa per se credibilis: Nego. Sic autem credimus fide diuinâ Deum esse, propter ipsius auctoritatem vt Dei, non nudè & præcisè sumptam, sed reuelantem creduliter adhibitis sufficientibus argumentis credibilitatis, per quæ sit euidenter credibile, & per se notum credibiliter, Deum reuelare, ac propter suam summam auctoritatem & veracitatem dignum esse cui credamus. Similique modo potuit Samaritana credere Christum esse Messiam, propter ipsius testimonium notum in antecedente, vt testimonium Messie, id est, profitentis se esse Messiam, actum sufficienter credibile per aliquid aliud, quam per hoc solum quod dicebat se esse Messiam; putâ, per reuelationem eorum quæ ab ipsa occultè gerebantur: Tobias Raphaëli affirmanti se esse Angelum; quia iam fidem & auctoritatem sufficientem suâ morum grauitate & rectitudine, factique exitiis sibi conciliauerat.

20. *Tertia obiectio.* Obiciunt tertio: impossibile est antecedens facere notum consequens, aut magis notum, si antecedens & in re & in nostra cognitione sit ipsum consequens. Nam nihil sibi præbet lucem, aut à seipso lucem mutuatur, quâ careat, antequam mutuetur. At si cognoscitur Deum esse, quia ipse dicit se esse; idem est antecedens & consequens in re, & in nostra cognitione: Nam in se ipso in eo quod Deus dicit, includitur, Deus est. Idem enim est, Deus dicit; ac, Deus est dicens: & se ipso includit in omni prædicato reali & existenti: Confirmatur, quia in omni discursu vti (par autem est ratio, vbi aliquid est formale medium assentiendi alteri) id quod cognoscitur in conclusione, est notum quàm edet ante discursum, aut discursus est inutilis. Exemplarim, in nullo intellectu fieri potest discursus utilis intelligenti, si propositio, quæ est in consequente, vel est totum antecedens, vel est illius pars, sub eodem conceptu. Nam in omni discursu vnum infertur ex alio. Sed vbi est vnum & aliud, sunt duo distincta.

21. *Responsio.* Respondeo ad primum, distinguendo maiorem: Si antecedens est purè & præcisè ipsum consequens: Concedo. Si includit quidem id quod est in consequenti, sed tamen totaliter & integrè sumptum continet aliquid aliud, & complexum ex utroque est notius quàm solum consequens: Nego. Minor similiter distinguenda est: Consequens est idem cum antecedente, purè & adæquatè: Nego. Ex parte, Concedo, sed adiuncta reuelatione facta sufficienter credibili per argumenta credibilitatis, quod notum est aliquid amplius & notius, quàm sit illa propositio solè sumpta, Deus est. Unde

tiam hæc propositio fit notior per talem discursum, quam esset antea. Suntque verè duo quorum *Quia inferitur ex alio*; Nam Deum esse, non est idem ac Deum dicere se esse; dicere inquam, non tantum oris testimonio, sed & testimonio operis, per argumenta quibus reddat credibile se loqui. Tantum verò abest, ut nullus discursus utilis ipsi intelligenti fieri possit, si consequens est pars antecedentis: ut potius nullus sit discursus utilis, & legitimus atque perfectus, in quo consequens non sit pars antecedentis. In omni enim bono discursu syllogistico totum consequens est in antecedente; quippe qui nititur principio, *Dici de omni*, si concludit affirmatiuè; aut, *dici de nullo*, si concludit negatiuè. Debetque in omni discursu syllogistico, ratio re saltem vel natura prius, cognosci totum antecedens esse verum, & ita esse connexum cum consequente, ut consequens sit necessarium verum, vero antecedente. Quod est formaliter cognoscere veritatem, quæ inferitur & cognoscitur in conclusione. Cætera quæ obijciunt, vel nobis non nocent, vel leuiora sunt, & ex dictis facile solui possunt.

Malè autem respondetur ratione prius quidem cognosci hanc hypotheticam, si est verum hoc antecedens, est etiam verum hoc consequens. Sed non istam categoricam ratione prius cognosci quam consequens, scilicet: *Hæc propositio consequens est vera, & bene annexa cum antecedente*. Alioquin, inquam, nihil nouit in eis reperiret in consequente: & prout est in medio, cognito tanquam in via, ut sic esset in termino, & ita est impossibile. Malè inquam ita respondent, *Quia in antecedente, ut mens determinetur & necessitate ad assensum conclusionis, debet cognoscere absolute & categoricè præmissas esse veras, & necessariò connexas cum veritate conclusionis*. Iuxta definitionem syllogismi Priorum Analytic. cap. I. *Est oratio in qua quibusdam positis, aliud quid necessariò sequitur, eo quod hæc sunt*. Nota absolute & categoricè, eo quod hæc sunt. Estque in se ipso euidens hanc solam hypotheticam, si antecedens est verum, consequens non potest esse falsum, non me necessitare ad assensum conclusionis: sed hanc absolutam: *Antecedens totum verum est, & ita connexum cum conclusione, ut non possit non esse, vera conclusio, vero antecedente*.

Non est autem inconueniens, sed planè necessarium, nihil esse in consequente, quod non fuerit notum in antecedente, & intellectum simul esse in via & in termino; id est, cognoscere antecedens & consequens sine ulla prioritate in quo, sed tantum à quo, ex parte obiectorum. Ita ut assensus ad quatuor antecedentis sit huiusmodi: *Assentior huic & illi præmissæ, videoque illationem esse bonam, & verisimilem earum veritate, conclusionem esse necessariò veram*. Assensus autem conclusionis est huiusmodi: *Assentior huic conclusioni, quia video præmissas esse veras, esseque impossibile earum veritatem stare sine veritate conclusionis*. Quare isti assensus, ferunt tantum

ex parte modi assentiendi, & non ex parte obiecti.

SECTIO III.

Quibus argumentis naturalibus probetur efficaciter & demonstratiuè Deum esse.

Rationes naturales quibus probari solet Deum esse plurimæ sunt. D. Thomas qu. 2. artic. 3. in corp. quinque proponit, quæ initio huius disput. breuiter relata fuerunt, & fusius expositæ apud ipsum videri possunt: mihi enim non omnes, sed paucas & præcipuas, ex ipso & ex aliis selectas, proponere & corroborare visum est: quarum prima, & Metaphysica, sumitur ex necessitate & dependentia omnis entis ab alio, ab aliquo ente à se. Secunda & Physica, ab vniuersi fabrica. Tertia moralis, ab incommodis & absurdis moralibus.

Prima sic habet: *Impossibile est quidquid est, esse ab alio*. Ergo necessarium est aliquod ens esse à se. Nominè autem Dei intelligitur ens à se. Ergo necessarium est Deum esse. Probatur antecedens, quia si quidquid est, esset ab alio: tota collectio vel multitudo entium esset ab alio: & de se esset in potentia obiectiua, quæ per aliud esset reducenda in actum. Hoc autem implicat. Nam extra totam collectionem entium, nihil est à quo in actum reduci possit. Neque dici potest quidquid est, siue omne ens, esse quidem ab alio: sed intra totam collectionem entium alia esse ab aliis reciprocè, & circulariter. Impliat enim quæquam produci posse simpliciter, & totaliter, ab effectu suo per circulationem passiuam debere præexistere. Etenim omnis eius productio passiuæ, esset ab effectu ipsius; ante quem esset necessarium ipsum præexistere, saltem ordine nature. Causa enim efficiens, natura saltem, præexistit effectui: & prius est esse & posse, quam operari, cum operatio sit usus & exercitium potentie. Quæ licet non simpliciter causam posse aliquando reproducere ab effectu; implicat tamen simpliciter & totaliter produci à suo effectu, & non esse nisi ab illo.

Dices, posita infinita entium multitudine, consequentiam non valere: quia in infinito non valet illatio à singulis ad totum. V.g. positis infinitis cælorum circulationibus in futurum, postquamcunque foret via, non post omnem: & positis infinitis generationibus ab æterno, ante quamcunque foret alia, non ante omnem. Sic igitur, si à parte antè præxisterent entia infinita: ante quodunque fuerit aliud, non tamen ante omnia. Et vnumquodque erit ab aliis, non tamen omnia.

22
Euzio refellitur.

Aristot.

23
Prima demonstratio quod Deus sit,

Non potest omne ens esse ab alio.

24
Prima causa Theoræ.